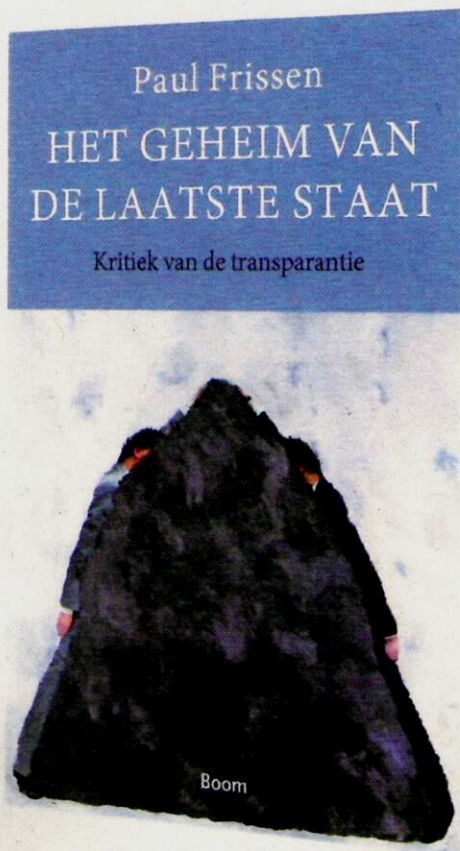

RECENSIE

Paul Frissen
Het geheim van de laatste staat

Transparantie kan doorschieten, laat Paul Frissen zien in zijn boek *Het geheim van de laatste staat*. Burger én staat hebben recht op geheimen.

Transparantie is een goede zaak, daar is iedereen het wel over eens. Het staat voor openheid, zichtbaarheid, toegankelijkheid. Als we alleen al naar de pensioensector kijken, dan zien we dat de buitenwacht transparantie eist, en dat pensioenfondsen en uitvoerders er oprecht naar streven. Transparantie biedt burgers de mogelijkheid controle uit te oefenen. Dat geldt ook voor de overheid. Democratie kan niet zonder transparantie.

Maar transparantie heeft een keerzijde. Frissen betoogt dat de burger niet gebaat is bij volkomen transparantie. Hij mag afschuwelijke gedachten hebben, hij mag stiekem een sigaretje roken, of ondanks zijn overgewicht een calorierijk stuk taart. De burger kortom, heeft recht op geheimen. Het streven naar totale transparantie is in feite totalitair. Bovendien slaat totale transparantie alles plat. Die maakt in de woorden van Frissen 'een einde aan het mysterie, aan het raadsel, aan de fundamentele voorlopigheid van alles'. Terecht besteedt

Frissen aandacht aan de roman *De cirkel* van de Amerikaanse auteur Dave Eggers. Eggers trekt lijnen door uit onze huidige netwerkmaatschappij, en komt uit bij één allesbeheersende organisatie, zeg maar een combinatie van Google en Facebook, die de techniek inzet om totale transparantie te bereiken. Hij laat de gevaren zien van een maatschappij zonder geheimen en zonder privacy.

Niet alleen de burger heeft recht op geheimen, ook voor de rechtstaat zijn ze noodzakelijk. Om onze vrijheid te beschermen tegen minder goedwillende staten en individuen hebben staten geheime diensten nodig. Vandaar dat Frissen uitgebreid onderzoek doet in deze wereld. Het leidt tot een van de vele paradoxale conclusies: de geheime dienst wil transparant zijn in het feit dat zij geheimen heeft.

Gelukkig slaat Frissen niet door in zijn pleidooi voor geheimen. Steeds opnieuw moet de afweging worden gemaakt: wat kan transparant, wat moet geheim. De permanente afweging tussen die twee is volgens Frissen zelfs cruciaal voor ons bestaan: 'Deze borgt onze identiteit, ons handelen, onze plannen en ons eigendom'. Een boek dat ons veelal oppervlakkige denken over transparantie op z'n kop zet en voorziet van de vele nuances die het begrip verdient.